

EPİDEMİYOLOJİK ARAŞTIRMA TİPLERİ

I.GÖZLEMSEL ARAŞTIRMALAR

1.Tanımlayıcı Araştırmalar- Olgu (vaka) sunumu, olgu (vaka) serileri, korelasyon çalışmaları, ekolojik çalışmalar bu gruptadır; sonuçlar bütün topluma genellenemez; poliklinik verilerinin değerlendirilmesi, dosya taramaları veya bir merkeze başvuran kişiler üzerinde yapılan ve müdahale komponenti olmayan çalışmalar tanımlayıcı nitelikte hücre doku kültür çalışmaları, genetik araştırmalar bu gruptadır.

2. Analitik Araştırmalar

- i.) Kesitsel araştırma (Prevalans Araştırmaları/taramalar)-** İlgilenilen hastalığın toplumdaki sıklığının (prevalansının) araştırıldığı, bütün topluma genellenebilir sonuçlar elde edilen, toplumun tamamının veya temsil eden bir örneğinin incelendiği çalışmalardır. “Hastalık” (ilgilenilen sonuç) ile ilişkili olabilecek etkenleri (faktörleri) belirlemek amacı ile de planlanabilir. Etken ve sonucun aynı andaki durumu değerlendirilir. Veriler anket ve/veya muayene, laboratuvar incelenmesi gibi çeşitli yollarla elde edilebilir.
- ii.) Vaka (Olgu)-Kontrol araştırması-** “Hastalık” (sonuç) ile şüphelenilen etken (faktör) arasında nedensel ilişki olup olmadığının değerlendirildiği çalışmalardır. Verilerin Hasta dosyalarından elde edildiği ancak tanımlayıcı nitelikteki araştırmalar bu grupta yer almazlar. Veriler anket ve/veya muayene, laboratuvar incelemesi gibi çeşitli yollarla elde edilebilir. İlgilenilen “hastalığı olanlar” ve “hastalığı olmayanlar” (sağlamlar), şüphelenilen etken (ler)in varlığı yönünden incelenirler. Sonuçta bulunan “odds oranı” (odds ratio-tahmini rölatif risk), “hastalık” ile şüphelenilen etken(ler)in kuvvetle muhtemel etken(ler) olup olmadığını gösterir. Özel araştırma düzenlemeleri dışında, sonuçlar bütün topluma genellenemez.
- iii.) Kohort araştırması (prospektif veya retrospektif) (İnsidans araştırmaları)-** Vakakontrol çalışmalarında olduğu gibi bu çalışmalar da “hastalık” (sonuç) ile şüphelenilen etken(ler) (faktör) arasında nedensel ilişki olup olmadığının değerlendirildiği çalışmalardır. Ancak vaka-kontrolden farkı araştırmanın yönüdür. Araştırmanın başlangıcında, ilgilenilen “hastalığın (sonucun) olmadığı” (sağlam) bireyler araştırma popülasyonunu oluşturur; grup şüphelenilen etkenler(ler) yönünden değerlendirilir ve “hastalığın” ortaya çıkmasına yetecek kadar süre izlenerek hem etkene maruz kalma durumları, hem de hastalık durumları kaydedilir. Veriler hem anket, hem de muayene, laboratuvar incelemesi gibi çeşitli yollarla elde edilebilir. Bu durumda etken-sonuç arasındaki nedensel ilişki, gerçeğe en yakın olarak belirlenebilir. Bu çalışmalarda eğer izlenen grup risk altındaki toplumun tamamı veya temsil eden bir örneği değilse, sonuçlar bütün topluma genellenemez ancak etken ile sonuç arasındaki ilişkinin kuvveti ortaya net bir şekilde konmuş olur.

3. Metodolojik araştırma

Yeni bir tanı yönteminin ne kadar duyarlı (sensitif) ve/veya seçici (spesitif) olduğunu belirlemek veya aynı yöntemi uygulayacak olan farklı gözlemcilerin gözlemci içi ve/veya gözlemciler arası tutarlılığını belirlemek amacı ile planlanan araştırmalardır. Bir ölçeğin adaptasyon çalışmaları da bu grupta değerlendirilecek çalışmalardır ancak analizde kullanılan teknikler duyarlılık ve seçiciliğin gösterildiği çalışmalardan farklılıklar göstermektedir. NOT: Bu grup araştırmaların bir kısmı Klinik Araştırmalar Etik Kurulu kapsamına girebilir.

II. MÜDAHALE ARAŞTIRMALARI

Çok çeşitli tipleri vardır: Randomize kontrollü, yarı randomize kontrollü, randomize olmayan kontrollü klinik veya saha deneyleri gibi. Bu tip araştırmalarda araştırmacının gruba bir müdahalesi söz konusudur. Bu müdahale yeni bir ilacın/televi yönteminin/ameliyat tekniğinin/eğitim tekniğinin/egzersiz/hizmet modelinin denenmesi şeklinde olabileceği gibi daha önce var olan bir ilacın/televi yönteminin/ vb. farklı uygulamalarının denemesi şeklinde de olabilir. Araştırma deseninde bir “deney” ve “kontrol” grubu ile bir “müdahale” söz konusudur ve bir izleme süreci vardır.

NOT: Bu tür araştırmalar Klinik Araştırmalar Etik Kurulu kapsamına girmektedir.